

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

ALAPITOTTA: JÓZAN MIKLÓS

Erdély szive : Kincses Kolozsvár.

Az unitárius kollégium és templom.

Dr. Kahlfürst Tibor István linoleummetszete.

A gondviselés.

István király napját régóta ünnepeltük olyan emelkedett és minden jót remélő hangulatban, mint az idén. Az a birodalom, melyet ő alapított meg, éppen emlékünnepe idején kezd ismét azzá lenni, ami alatta is volt. S mindez nem véletlen, hiszen a napjainkban sokat emlegetett „történelmi erők” mögött lehetetlen ott nem látnunk ugyanazt az isteni gondviselést, melynek meg-ingathatatlan fundamentumára helyezte volt István király saját magát, uralmát és főképpen azt a birodalmat, melyet halála közeledtekor sem tudott semmiféle más földi alapra helyezni. Ez az utóbbi mondat azonban azt a látszatot keltheti, mintha a gondviselés csak amolyan kegyes vigasztalás lenne földi terveink meg-hiúsulásakor. Hiszen csakugyan: István király mindent megpróbált, hogy birodalmát megfelelő utódra hagyhassa, de a sors keresztülhúzta számításait. Elsőnek kiszemelt utódja, fia, Imre herceg, vadkan vadászaton áldozatul esik, pedig az egykorú leírások szerint nemcsak kegyes lelkű, de az uralkodás kötelességeire teljes mértékben felkészült és igen tehetséges fiatal ember volt, akiből talán atyjánál is nagyobb uralkodó válhatott volna. Tragikus sors, hogy három legnagyobb királyunk (I. István, Nagy Lajos és Mátyás) közül egyik sem hagyhatott maga után fiú utódot, aki folytathatta volna a lánglelkű apa munkáit. Ki tudja, ha Imre herceg apja előtt meg nem hal, ha trónra kerülhet, ha elmaradnak a trónutódlással járó s az idegen Péter miatt különösen is kiélesedett magyar pártviszályok, — milyen hatalmas lendületet vett volna a fiatal magyar birodalom. István második utód-jelöltje, Vazul, méltatlanná teszi magát az utódlásra, mert orgyilkost bérel fel István megöletésére. Igaz, hogy e tette nincs teljes bizonyossággal rábizonyítva s az is igaz, hogy, ha tényleg ő volt az értelmi szerző, ebben régi magyar szokás vezérelhette, mely az elerőtlenedett uralkodót élete elvételével kívánta megakadályozni abban, hogy aggkori gyengeségével országát és népét romlásba döntse (lásd Álmos esetét), — a tény azonban az, hogy Vazul maga István megvakította és megcsönkítatta. Az utód kérdése ezután még nehezebbé vált, mert Vazul három fiát István száműzette. Végül is nem látott más megoldást, mint a trónt nővére fiára, Orseolo Péterre, a birodalmat pedig az isteni gondviselésre hagyni. Ez az utóbbi azonban nem jelentett nála szemforgató semmitmondást, hanem erős meggyőződésének következménye volt az. Több, mint 900 év telt el azóta s ma különösen is úgy látszik, hogy István király jó kezekbe tette le birodalma sor-

sát, mikor az isteni gondviselésnek ajánlotta fel azt.

Ez az alkalom sugallta azt a gondolatot, hogy *biblia-ismertetésünk* során most a gondviselés kérdésével foglalkozzunk. Mit jelent tulajdonképpen az isteni gondviselés fogalma, miképpen működik az, hogyan viselkedjék az az ember, aki hisz benne? Nincs-e ellentétben az a sokat emlegetett szabad akarattal? Nem jelenti-e azt, hogy az ember nyugodtan ölbeteheti a kezeit, mert hiszen az isteni gondviselés amúgy is elvégez helyette mindent?

Ezek a kérdések nagyon jogosaknak látszanak, sőt nagyon időszerűeknek is, hiszen a „modern” ember nem olyan gyermeki lelkületű, mint a régi korok népei, hogy ne látná meg minden kérdésben a nehézségeket is. Mindez azonban csak látszat. Nem az a látszat, mintha a modern ember nem tenné fel magának a fenti kérdéseket, hanem az, hogy csak a modern ember teszi fel azokat. Minden idők nagy kérdései voltak azok s mindig újra és újra kellett rájuk megfelelni. Ezek a megfelelések sokfélék, mert az emberi művelődés egész fegyvertárát igénybevétték. Mikor azonban megjelent a földön a názáreti Mester, a megfelelések néhány alapvető tétel köré sorakoztak az ő tanításaiban. Azóta közel kétezer esztendő telt el, tudomány, okoskodás, életrétegződés, stb. rengeteget fejlődött, e megfelelések alapjai azonban Jézus tanításaiban ma is felülmulhatatlanok.

Már az Ótestamentum is sokat foglalkozik a gondviselés kérdésével, hiszen az egész ótestamentumi történet-filozófia ezen az alapon áll. Mélyebben azonban csak Jób könyvében és néhány zsoltárban érintik ezt a kérdést. Az Ótestamentum lezárása után az ú. n. rabbinikus judaizmus három egymással mereven szembenálló csoportra osztotta a vallással foglalkozó bölcseket. A sadduceusok az emberi szabadság legtúlzottabb formáját hirdették, az esszénusok viszont ennek éppen az ellenkező véglete, a teljes sorsszerűség mellett kardoskodtak, míg a farizeusok a kettő között próbáltak középútat tartani: hirdették az ember szabadságát és felelősségét, ugyanakkor azonban Isten mindenhatóságát és gondviselését is. Nagyon hasonlatosak ezek az álláspontok a mai nézeteltérésekhez, mindössze legfeljebb a szövegezés más ma, de a lényeg ugyanaz.

Jézus a személyesen gondviselő Atya fogalmával oldja meg a kérdést. Ennek a kijelentésnek a megértéséhez tudnunk kell, hogy mind máig kísértenek azok a megoldási elméletek, melyek szerint 1. Isten csak megteremtette a világot, mint az órakészítő az órát, utána azonban nem törődik vele, az magától is jár, legfeljebb, ha valami zavar áll elő, akkor avatkozik ismét bele a világ folyásába, mint ahogyan az órakészítő megjavítja az elromlott órát (deiz-

mus), és 2. nem Isten kormányozza a világot közvetlenül, hanem a természeti törvények, melyeknek összessége az isteni gondviselés (pantheizmus). Ezekkel az elméletekkel szemben Jézus a személyes és állandóan gondviselő Atyáról tanított. Ebben a hitben fordul mindannyiszor Istenhez és kéri az Ő segítségét, valahányszor élete fordulópontjaihoz ér (Mt. XI. 25, XXVI. 39. és köv. Mk. I. 35, VI. 46, Lk. III. 21, XI. 1, XXII. 32, Jn. XI. 41, XIV. 16, XVII.) s ugyanerre buzdítja tanítványait is (Mt. VI. 6, 9 és köv. VII. 7 és köv. IX. 38.). Ebben az értelemben kéri Istentől a mindennapi kenyeret (Mt. VI. 11) és hogy ne vigyen minket kísértésbe (Mt. VI. 13.).

Jézus szerint Isten maga műveli, hogy a nap sütsön és az eső esik (Mt. V. 45), Ő táplálja az ég madarait (VI. 26), Ő ruházza fel a mezők liliomát (VI. 28 és köv.). Isten kormányozza az emberi életet is, elárasztva áldásaival jókat és gonoszokat egyaránt (V. 45), gondoskodik testi szükségletekről is (VI. 25), különösen pedig azokról, akik első sorban az Ő országát munkálják (VI. 33). A pogány elvvel szemben, (Cicero: „Magna dii curant, parva negligunt”) Jézus határozottan tanítja, hogy Isten még egy verébbel is törődik (X. 29) s még hajunk szálai is meg vannak számlálva (X. 30). Azzal az elmélettel szemben, hogy sorsunk előre meghatározott s mi csak bábok vagyunk valami hatalmas bábjáték színpadán, állandóan kiemeli a választás, törekvés és elhatározás fontosságát az emberi életben (Mt. VII. 13, 21, XIII. 45, XVI. 24, XVIII. 3 stb.). Ama pogány filozófiával szemben, hogy csak tetteink eredményei sikereink, vagy bukásunk, mely már itt a földön bekövetkezik, Jézus kiemeli, hogy igen sokszor éppen az igazak szenvedik a legtöbb üldöztetést itt a földön (V. 10 és köv.), hogy a szerencsétlenség, mely minket ér, nem mindig Isten büntetése rajtunk (Lk. XIII. 1—5) s hogy az isteni gondviselés a földön, illetve a földi életen túl is számadásra von egyéneket és nemzeteket egyaránt (Mt. XV. 31 és köv.).

Mindezeket az Isten atyaságáról szóló tanításai támasztják alá. Isten atyánk, mert ő teremt minket s lehetetlen azt gondolni, hogy megteremtésünk után magunkra hagy, ha mi jó fiai vagyunk, azaz hiszünk benne és parancsai szerint élünk (Mt. VII. 11. VI. 25.). Isten tudja, mire van szükségünk és gondoskodik rólunk.

Mindez azonban nem azt jelenti, hogy az ember ölbetett kezekkel várja, hogy az isteni gondviselés mindent elvégezzon helyette. Mt. VI. 25 szerint: „Ne aggodalmaskodjatok a ti életetek felől, mit egyetek és mit igyatok stb.” nem azt jelenti, hogy ne dolgozzunk meg ezekért, hanem kifejezetten az aggodalmaskodás lelket és testet megbénító gyávaságától óv. Saját maga is példát ad erre, hiszen fellépése előtt hosszas lelki

vívódásokon, felkészülésen és aggodalmaskodásokon esik át, azonkívül pedig fellépése után is gondosan előre kiterveli teendőit. (Mt. III. 13 és köv. Mk. I. 14 és köv. Lk. XII. 50. Jn. IX. 4, XVII. 4.). A hasonlatokban és parabolákban is erre tanít, mikor a hamis sáfárról (Lk. XVI. 1 és köv.), a szolgáltnak adott girákról (XIX. 12 és köv.), a talentumokról (Mt. XXV. 14 és köv.) és a balga szűzekről (XXV. 1 és köv.) tanít. Nem azt mondja, hogy, ha Isten az ég madaraira és a mezők liliomaira gondot visel, akik pedig nem gondolkoznak, nem vetnek és nem aratnak, akkor az ember se tegye ezeket, hanem inkább azt tanítja, hogy az ember tud gondolkozni, vetni és aratni, gondolkozzék, vessen és arasson hát, annál inkább megsegíti őt Isten. Vesd el gabonádat és kérdd Isten segítségét, hogy érlelje azt aratásig, mert bizony, hogy Isten segítsége nélkül nem lesz abból aratás.

Elítéli azonban Jézus azokat, akik csak földi dolgokkal törődnek és csak földi szükségleteikről gondoskodnak. Így a bolond gazdagot, aki mondotta volt: „Én lelkem, sok-sok javaid vannak sok esztendőre eltéve, tedd magadat kényelembe, egyél, igyál, gyönyörködjél.” Persze, hogy azt mondja rá az Isten: „Bolond, ez éjjel elkérik a te lelketet tetőled, amiket készítettél pedig, kiéi lesznek?” (Lk. XII. 16 és köv.). Azt mondja hát Jézus: „Keressétek először Istennek országát és az Ő igazságait.” (Mt. VI. 33.).

Ez az utolsó tanítása aztán utat mutat nekünk is abban a sok ösvényű kérdésben, hogy milyen mértékben és hogyan munkálkodjunk mi, amikor Isten gondviselését ki akarjuk érdemelni. Először Isten országát kell keresnünk és annak igazságait s utána, ennek a fényében kell munkálkodnunk. Ha pedig ez a mai olvasó előtt csak kegyes frázisnak látszik, hadd utaljunk a lélektan azon megállapításaira, melyek szerint a lelki alátámasztás sokkal fontosabb, mint maga az erő kifejtés. Nem a munkaórák mennyisége, még nem is a munka anyaga eredményez maradandó értékű munkát, hanem a lelki felkészülés. A legkitűnőbbben felszerelt műhelyből sem kerül ki jó munka, ha a munkás nem örömmel, meggyőződéssel és szeretettel dolgozik benne. A legjobban felszerelt hadsereg sem arathat győzelmet, ha katonáit el nem tölti valami szent lelkesedés, melyet magasabb eszmék keltettek bennük.

István király hagyhatott volna maga után még nagyobb, gazdagabb és hatalmasabb országot, mint amilyen a XI. századi Magyarországot volt s gondoskodhatott volna utódjának neveléséről a legrészletesebben, ha a gondviselés nem segíti ezt a népet, ha időről-időre fel nem lelkesül magasztos eszményekért, ha nem tud felemelkedni megpróbált esztendeiben az áldozatosság csúcsaira, akkor ma már nem lenne

magyar nép és nem közelegne ismét teljessége felé a magyar birodalom.

Aldjuk Isten nevét és legyünk hálásak gondviseléséért, ugyanakkor azonban ne feledkezzünk meg arról sem, hogy először az Ő országát és annak igazságait kell keresnünk, először eszmei, lelki alapokat kell építenünk s csak azután mondhatjuk el nyugodt lélekkel: „Megindultunk az új magyar ezerév felé!”

Szent-Iványi Sándor

ERDÉLY

Az erdélyi ballada.

Erdélyben a tizenhatodik században egy prédikátor tanított, Dávid Ferenc, a magyar unitarizmus atyja, akit ma már, túl minden felekezeti szemponton, az egyetemes magyarság mértékével kell mérnünk. Atyja szász kézműves volt, anyja nemes magyar asszony, fajták egyesültek benne halhatatlan erdélyiséggé. Dávid Ferenc pedig nemesak vallást alapított, nemesak katolikus és református ellenfelekkel harcolt, hanem kiszenvedett magából egy halhatatlan magyar életformát is: a balladát. Később napvilágra kerültek a csodálatos székely népballadák, Erdély magyar népének vallomásai az életről, a halálról és a világról. Ezek a halhatatlan költemények is azonban csak azt bizonyítják, hogy a ballada minálunk több a poézisnél, magyar életforma.

Valami emberfölötti fejlődési láz és szellemi merészség fűtötte Dávid Ferencet. Nem bírta szellemi fejlődését lezárni, megmerevíteni, egyre merészebb csúcsok felé sietett s a fejlődés szellemi örömeért vállalta a tragédiát és a halált is. Balladái élet volt ez, s Erdély nagy magyar szellemei valamennyien a ballada merész útjára tértek: Apáczai Csere János, Misztótfalusi Kis Miklós, Kőrösi Csoma Sándor, a Bolyaiak és a többiek. A magyar szellem legmerészebb erőfeszítései, leglátásabb lendületei Erdélyben történtek, szellemi hősei minden időben bátran előre rohantak az örök igazság nevében, s nem törődtek a mulandó gáncsokkal és akadályokkal.

Apáczai Csere János mintegy kétszáz esztendővel megelőzte Széchenyi István lelki reformterveit és a kultúrnemzetről alkotott gondolatát. Misztótfalusi Kis Miklós dolgos, művelt erdélyi polgárságot akart teremteni akkor, midőn a szellemi és társadalmi megmerevedés éveit élte Erdély. De az erdélyi hősök a legjobb gyógyszer hozták s bátran áldozták fel egyéni életüket, mint a balladái merészek, s példát teremtettek minden idők magyarjainak. Életük, áldozatuk és működésük szervesen az erdélyi földből nőtt, s bármilyen messze utakra is lendültek, az erdélyi földhöz tértek vissza. Apáczai Csere János és Misztótfalusi Kis Miklós nyugatról tértek haza, nyugatról, ahol jólétben és megbeesülésben éltek. Misztótfalusi

Kis Miklós írja, hogy Belgiumban fejedelmeknek s a pápának dolgozott a nyomdája, s volt idő, mikor tárgencával tolták a pénzt szállására. Apáczai Csere Jánost örökre befogadták volna a nyugati egyetemek, de balladái sorsot csak Erdélyben lehetett csinálni, ezért tértek vissza.

Erdély nemcsak a magyar balladának, hanem a magyar hűségnek is a földje. Legendás hűség élt fiaiban s ha valaki közülük Európa bármelyik sarkán szellemi kincsét gyűjtött, haza hozta. Fiai gazdag lélekkel tértek vissza s ha balsors sújtotta őket, éppen akkor ragaszkodtak legjobban földjükhöz. A trianoni béke után is Erdélyben hangzott fel először, hogy vallani és vállalni.

A merész szellemi hősök, a magyar szellem katonái most se hiányoztak. A halálos beteg Balázs Ferenc gyorsan felégette maradék éveit, hogy egy magyar falu szellemét megreformálja. Névtelen magyarok vállaltak és folytattak esztendőkön keresztül embert őrölő, áldozatos munkát a közöségért. Magyar szellemi folytonosság ez, mely megfoghatatlan és kiirthatatlan s éppen ezért különb minden erőszaknál, hazugságnál és képmutatásnál.

Sohasem tagadhatjuk meg belső kapcsolatunkat Erdéllyel, az erdélyi magyar balladával és az erdélyi hűséggel. Ady Endre írta Erdélyről: „Magyarság és emberség zamatja, hite, lelke Erdély, te Magyarország vagy, s ha Magyarországra van még szüksége a Földnek, te megmaradsz nekünk”. A háború végén írta ezt Ady Endre, végzetek és tragédiák árnyékában s közvetlenül halála előtt egy erdélyi református parókiára, az erdélyi magyarságba akart visszatérni. De nem felejtettük el intését, s nyugodt szívvel jelenthetjük, hogy Erdélyt bévül, szívünkben és szellemünkben töretlenül megőriztük.

Féja Géza.

KÖNYVEK

JÓZAN MIKLÓS:

A fejedelem és papja.

Az Unitárius Értesítő sajtó alá rendezi Józan Miklós püspöki vikárius, alapító szerkesztőnk dolgozatai közül azokat, melyek János Zsigmond erdélyi fejedelem magasztos alakjával és papjának, Dávid Ferencnek személyével foglalkoznak.

Néhány válogatott egyházi beszédet, tanulmányt és ódát adunk közre csokorba gyűjtve, hogy a nagy fejedelem születése négyszázados évfordulóján ezzel is áldozzunk emlékezetére előtt.

Híveink minden bizonnal szeretettel fogadják elgondolásunkat és támogatják törekvésünket.

A tanulmánykötet az ősz folyamán jelenik meg.

A Duna-Tiszamenti unitárius egyházkör.

Az 1902. évi főtanács elfogadja Ferencz József püspök javaslatát, hogy a Királyhágón túli egyházközségekből „Duna—Tiszamenti egyházkör” név alatt új egyházkör alakítassék. A főtanács felruhazza az új egyházkört mindazokkal a jogokkal, melyekkel többi egyházköreink bírnak. E határozat alapján a Budapestre 1902. évi november hó 23-ra egybehívott ülésen a *Duna—Tiszamenti egyházkör* megalakul és első vezetőségét is megválasztja: esperese *Józan Miklós* budapesti lelkész, aki ezt a tisztséget azóta is betölti, egyházközi felügyelő gondnokai *báró Daniel Gábor*, a Képviselőház alelnöke, Budapest és *Kovács József* téglagyáros, Hódmezővásárhely.

A Duna—Tiszamenti egyházkör, mint a magyarországi unitárius egyház kilencedik egyházköre sorakozott fel a nyolc régi kör: kolozsdobokai, aranyostordai, kükküllői, marosi, székelykereszturi, udvarhelyi, felsőfehéri és háromszéki mellé. Már a világháborút megelőző évtizedben hű sáfára volt a Duna—Tiszamenti unitárius gondolatnak, s esperesét, *Józan Miklóst*, egyházi közügyigazgatónak is megválasztották.

Az egyházközi közgyűlésekre készült esperesi jelentések hű képét adják a fiatal, de fejlődőképes kör életének. Sajnos, hogy egyházunk egyeteme nem minden vonatkozásban ismerte fel a problémákat, s az egyes gyülekezetekben a lelkész és tanítói személyi változások gyakorisága, a komoly és tervszerű munkát megakadályozta. Az 1907. évi kör közgyűlésre előterjesztett esperesi jelentésében *Józan Miklós* panaszkodik azokra a testvérietlen támadásokra, melyek egyházunkat a testvérfelekezetek részéről érték. Célkitűzést és hitvallást ad ezekben a rövid mondatokban, pedig: „mi a békesség evangéliumát nem harci riadóval hirdetjük, hanem szelídséggel és önmegadással: s ebben őt követjük a Mestert, ki az ő békességét hagyta minékünk: nem úgy, mint a világ adja. Ne háborodjék meg azért a ti szívetek. És ne féljen!” — *Barabás István* egyházközi jegyző, hódmezővásárhelyi lelkész, akinek munkásságához fűződik az egyházkör területén két unitárius templom felépítésének a munkája: Hódmezővásárhelyen és Dunapatajon; 1906-ban, mint az Unitárius Egyház c. lap melléklete adja közre: „Az unitarizmus helyzete az Alföldön” c. tanulmányát, melyben az alföldi unitárius misszió nehézségeire mutat rá. Sajnos, hogy az egyházkör hét unitárius felekezeti iskolája, részben a mostoha körülményeknek, részben az egyház

által is támogatott állami szekularizáló törekvéseknek, — a füzesgyarmati kivételével, mely még ma is derekasan állja a sarat, — rendre mind áldozatul esett.

Az egyházközi munkát megbénította az 1914-ben kitört világháború, mely az egyes fiatalabb szórványok közül többet örökre megpecsételt. Az összeomlás után új feladatok elé állított az egyházkör, s az alföldi misszió kérdése egy kissé háttérbe szorult, a Budapestre és környékére menekült s ott letelepedett erdélyi unitáriusok sorsa mellett.

Amikor az országhatár mesterségesen emelt oszlopait ácsolták, a Királyhágón inneni unitarizmus magára maradt. A trianoni Magyarország területe egybeesett a Duna—Tiszamenti egyházkör területével, sőt az egyházkör régi szórványai közül elvesztette a *Szatmárnémeti*, *Nagyvárad*, *Arad*, *Temesvár* vonalat, mely a megváltozott körülmények következtében a kolozsdobokai körben élte tovább életét. A budapesti gyülekezet, mely az egyházkör magja volt, s egy kissé mindig és ma is, leányának és gyermekének tekintette és tekinti a vidéki már önállósult gyülekezeteket, hatalmas változáson ment keresztül. Az erdélyi menekült unitárius vezetőréteg itt telepszik meg, s a budapesti gyülekezet újjászervezett negyvenkét tagú presbitériuma valóban unitárius és magyar értéket jelentett. A budapesti lelkészi kar száma is állandóan gyarapodott, a tényleges szükségnek megfelelően. 1920-ban, amikor a hódmezővásárhelyi egyházközi közgyűlés egybegyűlt, *Budapest*en *Józan Miklós* mellett *Biró Lajos* a másodlelkész, *Hódmezővásárhelyen Barabás István*, *Füzesgyarmaton Kincses László* és *Polgárdiban Kozma Zoltán* lekipásztorok állnak őrt a nyáj mellett. Az említett egyházközi közgyűlés 1920. július hó 4-én *Józan Miklós* esperest, püspökhelyettesi hatáskörrel ruházta fel, mert a megváltozott körülmények következtében az érintkezés Erdéllyel teljesen megszakadt.

Ettől az időtől kezdve az egyházkörre, mely egyházi életünk törvényes rendjében a másodfokú hatóság szerepét töltötte be, s mint ilyen a történelem folyamán mindig értékes és eredményes feladatot tudott betölteni, a harmadfokú szerep is a vállára hullott, melyet akarva nem akarva, vállalnia kellett. A püspökhelyettes mellett egy egyházi intéző bizottság működött, mely a fontosabb egyházi kérdéseket megbeszélte, s egyben a csonka ország területén élő egyházi tanácsosokat is egybegyűjtötte. Ez a tanácsadó testület készíti elő 1923-ban *dr. Tóth György* egyházi tanácsos, neves unitárius egyházjogászunk munkálataiban azt a szervezeti szabályzatot, melyet az 1923-ban tartott egyházi főtanács elfogadott 52/1923. sz. a., s mely a megalakítandó s azóta is működő Unitárius Egyházi Igazgató Tanács jogalapját biztosí-

totta. Az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács 1924. évi június hó 14-én tartja alakuló ülését, melyre a csonka ország területén élő egyházi tanácsosok nyertek meghívást, s kiegészítés folytán azóta több alkalommal bővült. A Budapesten megtartott alakuló gyűlésről az Unitárius Értesítő 1924. évi június hó 15-iki számában ezeket olvashatjuk: „Ennek a szervezetnek végleges megalakítása azért volt fontos, mert ez fogja képviselni a Magyarországon élő unitáriusok érdekeit a magyar kormány, a testvéregyházak főhatóságai, angol és amerikai unitárius szervezetek előtt. A mi Igazgató Tanácsunk, mint a magyarországi unitáriusság egyházi főhatósága, azt a szerepet tölti be, amit eddig a Kolozsvárt székelő E. K. T., illetőleg a főtanács. Attól — fájdalom — most — lélekben soha —, de adminisztráció szempontjából el vagyunk szakítva s éppen ezért, hogy az egységes szervezetben egészséges életet élhessen ideszakadt egyházkerületünk, a Magyarországon élő főtanácsosok tagjaiból megalakult az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács.” Az alakuló közgyűlésen a püspöki vikárius József Miklós mellé világi elnökké megválasztották dr. Hajós Béla egyházköri felügyelő gondnokot. A tisztikar tagjait a következőkben állították össze: titkár Bíró Lajos lelkész, egyházi jegyző Barabás István lelkész, világi jegyző: dr. Dézsi Ferenc, jogtanácsos dr. báró Daniel Gábor. Három állandó bizottságot alakítottak, melyeknek elnökeivé az alábbiakat választották: pénzügyi dr. Mikó Gábor, nevelésügyi dr. Gothárd Zsigmond, jogügyi dr. Tóth György.

Az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács eleinte alkalmilag, később évente legalább négy alkalommal tartotta és tartja rendes üléseit, szükség szerint többször is.

A megalakult Igazgató Tanács mellett, a Duna—Tiszamenti egyházkör tovább folytatja a maga életét s egyházköri közgyűléseit, hol több, hol kevesebb érdeklődés mellett tartja meg, s az elmúlt időben egyszer vagy többször a következő helyeken ülésezett: Budapesten a Koháry-utcában és a Misszió Ház templomában, Polgárdi, Hódmezővásárhely, Füzesgyarmat, Déveványa, Debrecen, Pestszentlőrinc. Az egyházkör világi vezetésében az elmúlt idő alatt az alábbi változások történtek. 1920-ban József Miklós esperes mellett Kovács József téglagyáros, hódmezővásárhelyi gondnok, egyházunk egyik legáldozatosabb fia és dr. Hajós Béla, ny. miniszteri tanácsos, a budapesti egyházkörség első alapító gondnokának, dr. Hajós Jánosnak fia töltik be a felügyelő gondnoki tisztet. Kovács Józsefet még az egyházkör megalakulásakor választották meg id. báró Daniel Gábor országgyűlési képviselővel egyidejűleg, akit e tisztében dr. Hajós Béla követett. A huszas évek derekán az egyházkör felügyelő gondnoki

kara megújult. 1925-ben dr. Hajós Béla lemond tisztéről s helyébe 1926-ban Dimény Mózes m. kir. postafőigazgatót állítják, aki e munkakört sok áldozattal viselte 1934-ig, amikor tisztéről lemondott. 1927-ben Kovács József, akit patriarcha korában, közel a századik esztendőhöz az egyházi és a közélet terén szerzett érdemei elismerésül Magyarország Kormányzója m. kir. kormányfőtanácsossá nevezett ki, elhunyt, s a következő évben, 1928-ban választják meg helyére dr. vitéz Kozma György, kir. közjegyző, m. kir. kormányfőtanácsost, aki e tisztét azóta is lankadatlan buzgósággal és példás érdeklődéssel tölti be.

E soroknak nem lehet az a feladata, hogy egy egyházkör életét részleteiben ismertesse, csak azokra a kapcsolatokra akar rámutatni, mely jogi és személyi vonatkozásaiban egyházkörünket és Igazgató Tanácsunkat egybekapcsolta. Az Igazgató Tanács tagjai egyházi tanácsosi minőségükben tagjai voltak az egyházköri közgyűlésnek, de mint harmadfokú fórum, annak felette is állottak. A harmónia a két testület működése között a multban mindig felismerhető volt, s egymást megfelelően kiegészítették.

Minden bizonnyal mélységes szomorúsággal fogjuk végigolvasni ezt az alább következő névsort, melyben emléket állítunk nevük felsorolásával azoknak a derék unitárius embereknek, akik mint egyházi tanácsosok a megcsönkített ország területén hunytak le örök álmra szemüket és találták meg földi nyughelyüket. Emlékezetüket kegyelettel szívünkbe zárva fogjuk megőrizni.

1919.

id. báró Daniel Gábor dr., a magyar képviselőház volt alelnöke, egyházköri felügyelő gondnok.

1920.

Malatinszky György, v. országgyűlési képviselő, dr. Ürmössy Miklós miniszteri tanácsos, a Dávid Ferenc Egylet alapító elnöke.

1921.

dr. Székely Ferenc, ny. igazságügyminiszter, a budapesti egyházkörség nagyérdemű gondnoka.

1922.

id. Molnár János, ny. ádamosi unitárius lelkész, dr. Kozma Jenő, ny. kórházigazgató, Török Sándor, miniszteri tanácsos, Ürmössy Kálmán pénzügyi igazgató.

1923.

Székely Ferenc, ny. műszaki főtanácsos, dr. Költő Gábor, kúriai bíró, volt egyházi referens, egyházunk nagyérdemű fia, dr. Kaáli Nagy György ügyvéd, v. országgyűlési képviselő.

1924.

Iszlay Gábor intéző, volt egyházköri főtanácsosi képviselő, Arad.

1927.

Kovács József téglagyáros, egyházköri felügyelő gondnok, Hódmezővásárhely, dr. Vass Miklós gimnáziumi tanár, megbízott vallásoktatónk, Kaposvárott.

1930.

Balázs Ferenc dr. postaigazgató, szórványgondnokunk, Miskolc, Borbély György ny. tanár, Zalaegerszeg, Szent-Iványi József ny. járásbíró, Kispest, Szent-Iványi István postamester, volt egyházi jószágigazgató, Vámospércs, Orbók Mór ny. tanítóképző intézeti igazgató, dr. Pálffy Mór ny. földtani intézeti igazgató, budapesti egyházközségi gondnok.

1931.

Botár János ny. postafőfelügyelő, Szolnok, Gálffy János ny. szőlészeti és borászati igazgató, Eger.

1932.

Borbély Sándor ny. siketnéma intézeti igazgató, Vác, dr. Nyiredy Jenő ny. egyetemi tanár, a budapesti egyházközség gondnoka, az Unitárius Misszió Ház Bizottságának elnöke, dr. Lokodi Sándor Balázs ny. honv. főtörzsorvos, dr. Ürmössy Károly ügyvéd, Gyula, dr. Molnár Jenő ügyvéd.

1933.

Pál Ferenc ny. tanfelügyelő, Székely Mózes ny. erdőfőtanácsos, egykori dévai szórványgondnok, Sinczky Géza ny. tanár, Keszthely.

1935.

Faluvégi Áron ny. postafőtanácsos.

1936.

Gál Miklós ny. lelkész, a budapesti egyházközség lelkésze, később pénztárosa, vitéz Felszeghy János ügyészségi elnök, szórványgondnok, Pécs, dr. Hajós Béla ny. miniszteri tanácsos, főgondnok helyettes, Szent-Királyi Zoltán ny. honv. huszárezredes.

1937.

Kincses László ny. unitárius lelkész, Füzesgyarmat.

1938.

dr. Iván László lelkész, az Unitárius Értesítő szerkesztője.

1939.

dr. Dézsi Ferenc kúriai bíró, az Igazgató Tanács világi jegyzője.

1940.

dr. Ürmössy Gyula ny. kereskedelmi iskolai igazgató.

Tudjuk, hogy ez a felsorolt harminckilenc név talán nem teljes összefoglalója azoknak az egyházi tanácsosoknak, akik a csonka ország földjében tértek meg örök pihenőre, s ha valakit

kifelejtettünk, olvasóink szíves elnézését kérjük.

Nem voltak egyházi tanácsosok, de feljegyezzük még az alábbiak neveit is, akik munkásságukkal emlékezetüket az unitárius történelem lapjaira felírták:

1925. *herceg szerémi Odescalchi Arthur*, akinek alapítványa felhasználásával vásároltuk meg a magyarkuti nyaraló telkét.

1926. *Perczel Ferencné, sz. leveldi Kozma Flóra*, az Unitárius Nőszövetség alapítója, elnöke, ismert író.

1928. *Lőfi Jenő ny. főerdőtanácsos*, a debreceni leányegyház első gondnoka.

1929. *özv. Beniczky Gáborné, sz. gróf Batthyány Ilona*, a vértanu miniszterelnök leánya, a budapesti egyházközség nagy jóltevője.

1929. *vitéz Siménfalvy Tihamér m. kir. tábornok*, a székelység egyik nagy fia.

1934. *Bodoczy Gábor máv. főművezető*, a budapesti X. kerületi szórvány alapító gondnoka.

Ha számba vettük azokat, akik elhunytak, nem lesz érdektelen felsorolni azoknak nevét sem, akik ma az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács tagjait alkotják; s mint egyházi tanácsosok, tagjai a Duna—Tiszamenti unitárius egyházkör közgyűlésének:

A nevek után feltüntetett évszámok a megválasztás évét jelzik, ott, ahol ezt megállapítanunk sikerült.

dr. Ádám Dénes ny. járásbírósi elnök, Budapest, 1909.

Árkossy Zoltán O. T. I. vezető, Sopron, 1920.

Barabás István lelkész, Budapest, 1912.

Barabássy István ny. kúriai bíró, Budapest,

Bartók Géza lelkész, országgyűlési pótképviselő, Polgárdi, 1928.

Beke Mózes ny. szfv. elemi iskolai igazgató, Budapest,

dr. Benczédi László a Magyar Nemzeti Bank főellenőre, Budapest, 1921.,

Bíró Lajos lelkész, Hódmezővásárhely, 1924.,

Botár Imre ny. főgimnáziumi tanár, Budapest, 1931.,

dr. Csiki Gábor körlelkész, m. kir. kormányfőtanácsos, Budapest, 1921.,

Csipkés Ödön törvényszéki tanácselnök, Budapest, 1933.,

Csongvay Géza ny. járásbírósi elnök, Balatonszepezd, 1909.,

Daniel Gábor báró dr. ügyvéd, az OKH. jogtanácsosa, Budapest, 1915.,

Darkó Béla lelkész, Füzesgyarmat, 1940.,

Derzsy Kálmán ny. gazdasági iskolai igazgató, Debrecen, 1933.,

- dr. Egyed János árvaszéki ülnök, Debrecen, 1920.,
 Ferencz József központi missziói lelkész, Budapest, 1937.,
 dr. Gál Jenő kir. közigazgatási bíró, Budapest, 1931.,
 dr. Gáspár Mózes kir. törvényszéki bíró, Budapest, 1939.,
 dr. Gelei József egyetemi nyilvános rendes tanár, Szeged, 1923.,
 dr. Gombos János községi főjegyző, Ocsa, Pest vármegye, 1909.,
 dr. Gothárd Kálmán ny. h. államtitkár, Budapest, 1916.,
 dr. Gothárd Zsigmond ny. h. államtitkár, Budapest, 1900.,
 Gyarmathy Mózes ny. erdőfőtanácsos, Bp. 1931.,
 Györfy István v. teol. tanár, a Pénzügyi Központ főtitkárja, Budapest, 1914.,
 dr. vitéz Gyulay Tibor a Kereskedelmi és Ipar-kamara főtitkára, Budapest, 1933.,
 dr. Imreh Dénes kir. községi főjegyző, Miskolc, 1931.,
 Imreh József ny. erdélyi főszolgabíró, Alsóda-bas, Pest m., 1907.,
 Jakab József ny. erdőfőtanácsos, Bp., 1910.,
 dr. Jakab Zoltán kir. községi főjegyző, Balassagyarmat, 1920.,
 dr. Jakabházy Zsigmond ny. egyet. nyilv. r. tanár, Bp., 1910.,
 Józán Miklós lelkész, esperes, püspöki vikárius, felsőházi tag, Bp., 1900.,
 Kelemen Béla rendőrfőkapitányhelyettes, Budapest, 1931.,
 dr. Koncz János községi főjegyző, Csepel, 1931.,
 ajtai Kovács József szfv. elemi iskolai igazgató, Bp., 1933.,
 Kovács Kálmán gimnáziumi igazgató, tanügyi főtanácsos, Budapest.
 dr. Kovács Sándor orvos, Bp., 1909.,
 vitéz Kozma Ferenc ny. altábornagy, Bp., 1939.,
 dr. vitéz Kozma György kir. községi főjegyző, m. kir. kormányfőtanácsos, Bp., 1928.,
 dr. Kozma Jenő ügyvéd, m. kir. kormányfőtanácsos, Budapest Székesfőváros törvényhatósági bizottságának örökös tagja, Bp., 1928.,
 László János ny. máv. főfelügyelő, Bp., 1933.,
 dr. vitéz Lázár János ny. miniszteri tanácsos, gyárigazgató, Bp., 1933.,
 Magyar Mihály volt lapszerkesztő, Bp., 1889.,
 dr. Májay Dezső kir. községi főjegyző, m. kir. kormányfőtanácsos, Kaposvár, 1916.,
 Mátéffy Domokos miniszteri tanácsos, ny. m. kir. pénzügyigazgató, Rákosliget, Pest vármegye, 1909.,
 dr. Mikó Ferenc ny. államtitkár, egyházi főgondnok-helyettes, Bp., 1923.,
 dr. Mikó Gábor ny. bankigazgató, m. kir. kincstári főtanácsos, Bp., 1923.,
 dr. Mikó Lajos pénzügyi főtanácsos, Bp., 1931.,
 Nagy Sándor lelkész, Kocsord, 1940.,
 dr. vitéz Nyiredy Géza miniszteri osztálytanácsos, Bp., 1931.,
 Orbók Ferenc ny. egyetemi kvestor, Debrecen, 1889.,
 Pethő István vallásitanító lelkész, Pestszentlőrinc, 1935.,
 Péterffy Gyula ny. elemi iskolai igazgató, Kispeszt, 1933.,
 dr. Putnok László műegyetemi nyilvános rendes tanár, Bp., 1931.,
 id. Rédigér Béla ny. szv. főtanácsos, Bp., 1915.,
 dr. Sándor Ákos ügyvéd, Szolnok,
 Szász Domokos postafőfelügyelő, postafőnök, Gyula, 1933.,
 Székely Ferenc ny. s. hiv. igazgató, Bp., 1916.,
 Székely János ny. főmérnök, Debrecen, 1903.,
 Szentannai Sámuel ny. gazdasági iskolai főigazgató, Karcag, 1914.,
 Szent-Iványi Sándor vallásitanító lelkész, teol. m. tanár, Bp., 1938.,
 dr. vitéz Szinte János miniszteri tanácsos, máv. igazgató, Bp., 1933.,
 Tanka Sándor ny. állategészségügyi főfelügyelő, Szombathely,
 dr. Tóth György kúriai bíró, budapesti tb. gondnok, Bp., 1909.,
 dr. Török Géza kir. törvényszéki bíró, Bp.,
 dr. Veress Gábor az Ibusz vezérigazgatója, m. kir. kormányfőtanácsos, Bp., 1939.,
 dr. Veress Pál egyetemi nyilvános rendkívüli tanár, Budapest, 1933.,
 dr. Vernes István kir. ügyészségi alelnök, Nyiregyháza,
 dr. Zsakó Andor kir. törvényszéki bíró, Bp.,
 dr. vitéz Zsakó Gyula kir. törvényszéki tanácselnök, Bp., 1931.,
 dr. Zsakó István igazgató főorvos, m. kir. egészségügyi főtanácsos, Bp., 1917.

Érdekes, ha számba vesszük a hetvenegy jelenlegi egyházi tanácsost, abból a szempontból, hogy egyházi tanácsossá 1920 előtt, vagy után választották meg. Megállapíthatjuk, hogy a hetvenegy egyházi tanácsos közül harmincketten egyházi tanácsosi tisztségüket már abban az időpontban nyerték el, amikor Erdély és Magyarország között határsorompó állott fenn.

Az Igazgató Tanácsnak két tagja, Dimény Mózes 1934-ben és Szent-Királyi Barnabás Gusztáv százados 1940-ben, aki egyházi taná-

csosi jogát sohasem érvényesítette tisztségük-ről lemondtak, utóbbi azért, mert mint aktív katonatiszt, a protestáns táborigyeházköz-ségnek kötelezett tagja, saját egyházában tisztséget nem viselhet.

A Duna—Tiszamenti unitárius egyházkör leg-utolsó közgyűlését Pestszentlőrincen tartotta 1937. december hó 8-án. Minden valószínűség szerint az elkövetkezendő ősz folyamán sor kerül az egyházköri közgyűlés egybehívására, melynek a rendes jelentések és számadások tudomásulvétele és letárgyalása után az lesz a legfontosabb feladata, hogy az egyházkör ösz-szes tisztviselőit és bizottságait megválassza, mert dr. vitéz Kozma György egyházköri fel-ügyelő gondnokunk kivételével, az összes többi egyházköri tisztviselők mandátuma, mely hat esztendőre szól, lejárt.

Az elmúlt tavaszon az Igazgató Tanács ren-deletéből az esperesi vizsgálószerk a helyszínen megvizsgálta az összes anya- és szórványegy-házközseinket, — közöttük Pestszentlőrincen és Dunapatajon ez alkalommal először tartot-tak esperesi vizsgálatot. A vizsgálószerk mun-kájában részt vett dr. vitéz Kozma György fel-ügyelő gondnok, aki Budapesten, Dunapatajon, Debrecenben és Hódmezővásárhelyen jelent meg, Polgárdiban és Kocsordon Kelemen Béla, Füzesgyarmaton dr. Vernes István, Pestszent-lőrincen Péterfy Gyula egyházi tanácsosok he-lyettesítették. Az esperesi vizsgálatot egyházi részről Józán Miklós esperes helyett, aki eddig hűségesen ellátta ezt a munkakört, de most be-töltött hetven esztendővel a vállán nem mert vállalkozni erre a feladatra, Barabás István vé-gezte a vizsgálatot, akit Budapesten és Duna-patajon Bartók Géza lelkész helyettesített. Az egyházköri jegyzői tisztelet Ferencz József köz-ponti misszió lelkész látta el, akit Füzesgyar-maton Darkó Béla lelkész helyettesített.

Érdekelni fogja olvasóinkat, hogy kik az egy-beülő egyházköri közgyűlés tagjai. Erre vonat-kozóan az egyházi törvény 142. §-a rendelkezik: a) hivataluknál fogva: esperes, köri felügyelő gondnokok, jegyző, közügyigazgató, pénztáros, jogtanácsos, rendes, helyettes és segédlelkészek, unitárius iskolánk tanítói, a püspökileg kineve-zett kántorok, kántortanítók, a közép- és felső-iskolák képviselői és az illető egyházkör terü-letén lakó egyházi tanácsosok és főtanácsi kép-viselők. b) választás útján: az egyházközsegek (a társ és leányegyházközsegekkel együtt) egy-egy képviselője, lehetőleg az anyaegyházközsegi gondnok.

A fenti törvényes rendelkezések alapján az egyházköri közgyűlés tagja a hetvenegy egy-házi tanácsoson kívül, akiknek sorában a tiszt-viselők és a rendes lelkészek helyet foglalnak, továbbá: Kereki Gábor s. lelkész, özv. Kincses Lászlóné, sz. Nagy Irén füzesgyarmati feleke-

zeti iskolánk tanítónője, Boros Áron hódmező-vásárhelyi, kálnoki Kis Dániel orosházi és Nagy Sándor budapesti kántorok, az egyházközsegek képviselői (8). Együtt: 84.

A Duna—Tiszamenti egyházkörben jelenleg nyolc gyülekezetünk dolgozik, s lelkészeiket és gondnokaikat az alábbiakban soroljuk fel:

1. Budapest: lelkészek: Józán Miklós esperes, püspöki vikárius, felsőházi tag, Barabás István; vallástanító lelkészek: Pethő István és Szent-Iványi Sándor teol. m. tanár, s. lelkész, Kereki Gábor; gondnokok: dr. Kozma Jenő, dr. báró Daniel Gábor, Kelemen Béla; tb. gondnokok: dr. Gothárd Zsigmond, dr. Mikó Gábor, dr. Tóth György.

2. Debrecen: lelkész: dr. Csiki Gábor; gond-nok: dr. Egyed János.

3. Dunapataj: lelkész: Barabás István és Ke-reki Gábor; gondnok: dr. Kendecsy Pál, vagy-onkezelő gondnok: Bogárdi István.

4. Füzesgyarmat: lelkész: Darkó Béla, gond-nok: Rozsos Lajos. A dévaványai társegyház gondnoka: Borsi János.

5. Hódmezővásárhely: lelkész: Bíró Lajos; gondnok: dr. Ormos Pál kórházi főorvos. A sze-gedi leányegyházközség gondnoka: dr. Gelei Jó-zsef, az orosházi leányegyház tb. gondnoka: dr. Péter Aladár, gondnoka: Tóth Lajos.

6. Kocsord: lelkész: Nagy Sándor; gondnok: Ajtai Mihály.

7. Pestszentlőrinc: lelkész: Pethő István; gondnok: dr. Májay Ferenc, pestszenterzsébeti polgármester; vagy-onkezelő gondnok: Székely Domokos.

8. Polgárdi: lelkész: Bartók Géza, országgyű-lési pótképviselő; gondnok: Berki János.

Ahogy már említettem, az egyházkörben mindig vezető szerepet játszott a budapesti egy-házközség, s erre való tekintettel közöljük tiszt-viselői és presbiterei névsorát az alábbiakban:

Kántor: Nagy Sándor,
Jegyző: Ujvári László ny. számv. főtanácsos,
Főkönyvtárnok: László Gyula ny. igazgató.
Pénztárnok: Zsigmond Lőrinc ny. cs. tiszth.,

Presbiterek:

Ágoston József rendőrfőtörzsörmester.
Bartha Lajos alezredés.
dr. Benczédi László a Magyar Nemzeti Bank főellenőre.
Berde Lajos cipésmester.
Bodóczy Sándor székesfővárosi tisztviselő.
dr. Bölöni András székesfővárosi tisztviselő.
dr. Durugy Ferenc miniszteri tanácsos.
Fodor Béla kormányzósági számv. tanácsos.
dr. Gáspár Mózes törvényszéki bíró.

Gönczy Sámuel székesfővárosi tanár.
 ifj. Gvidó Béla szerkesztő.
 Győrfi István P. K. főtisztviselő.
 Inceffly Gábor postatiszt.
 ifj. Józán Miklós főmérnök.
 Kádár Ferenc M. F. T. R. kapitány.
 Kereső József ny. tábornok.
 Kisgyörgy Áron üzemfelügyelő.
 Kisgyörgy Sándor törvényszéki tanácselnök.
 dr. Koronky János kir. járásbíró.
 Kovács Kálmán tanügyi főtanácsos, gimn. ig.
 vitéz Kozma Ferenc ny. altábornagy.
 László Domokos székesfővárosi tanító.
 dr. vitéz Lázár János ny. miniszteri tanácsos,
 vezérigazgató.
 Lőrincz Dénes ny. polg. isk. igazgató.
 Márkos Jenő miniszteri tisztviselő.
 Máthé Kálmán főmérnök.
 Mózes István banktisztviselő.
 dr. vitéz Nyiredy Géza miniszteri osztálytan.
 dr. Pethő Mózes detektív.
 Rédiger Károly tanár.
 dr. Sándor Jenő rendőrkapitány.
 Sigmond Sándor székesfővárosi adófőtiszt.
 dr. Simándi Tamás táblabíró.
 Szabó Dénes kereskedő.
 dr. Szabó István postafelügyelő.
 dr. Szász Mihály törvényszéki bíró.
 dr. Szent-Iványi József ügyvéd.
 Szent-Királyi Andor miniszteri tanácsos.
 dr. vitéz Szinte János máv. igazgató, miniszteri
 tanácsos.
 dr. Veress Pál egyet. ny. rendkívüli tanár.
 dr. Zsakó Andor törvényszéki bíró.

Tiszteletbeli presbiterek:

ajtai Kovács József székesfővárosi elemi isk. ig.
 László János ny. máv. főfelügyelő.
 Fejér Domokos ny. elemi isk. igazgató.
 Gyarmathy Mózes ny. erdőfőtanácsos.
 Péterffy Gyula ny. elemi isk. igazgató.

Az egyházkörben, amint már említettük, az átalakulás perceiben négy gyülekezetünk élt, *Budapesten a Koháry-utcában, Hódmezővásárhelyt és Füzesgyarmaton* templom, *Polgárdiban* imaház várta a hívek seregét. Ma az egyházkör területén, ahogy a fenti beosztásból látjuk nyolc gyülekezeti központ dolgozik, hogy a csonka haza unitáriusai lelki szükségletét kielégítse.

Az Egyházkör területén létesült 1923-ban a budapesti Unitárius Misszió Ház angol és amerikai unitárius testvéreinek áldozatos támogatásával. A Misszió Ház temploma a második

unitárius templom a magyar fővárosban. Alapító lelkésze: *dr. Csiki Gábor*. A Misszió Ház vagyoni ügyeit egy választott bizottság intézi, mely munkálkodásáról az Igazgató Tanácsnak tesz jelentést.

Az erdélyi menekültek két helyen építenek hajlékot maguknak. Előbb *Debrecenben* 1928-ban szenteljük fel az unitárius imaházat, mely kisebb templomnak is beillik, melynek létrejöttét néhai debreceni Szabó József és Zsófia testvérek, örökhagyók nemes áldozatkészsége tette lehetővé. A pestvidéki elővárosokban letelepedett unitáriusság *Pestszentlőrincen*, az állami lakótelepen ébred legelőbb öntudatra, s mivel a külső körülmények itt a legmegfelelőbbek, itt épül fel a székely hősök emlékezetére szentelt templomunk az állami lakótelepen 1937-ben. E két templom és a körülöttük kialakult gyülekezetekben erdélyi menekült híveink találták meg lelki épülésük hajlékát. Az előbbi létrejöttében *dr. Csiki Gábor*, az utóbbiában *Pethő István* lelkészek munkáját kell feljegyeznünk.

Az ország két egymástól távolfekvő végében gyulladt fel az elmúlt esztendő folyamán az unitárius eszme lángja s talált termékeny talajra magyar népünk lelkében. Két új unitárius templom és két új unitárius gyülekezet hirdeti *Dunapatajon* és *Kocsordon*, hogy az unitárius evangélium ereje, nemcsak táplálni, de éltetni is tudja az érette áldozatot is vállaló magyar népet. Mindkét új templom székely atyánkfia, *Szinte László* székesfővárosi műszaki főtanácsos művészi szép alkotása.

A templomok és gyülekezetek mellett, az egyre terebélyesedő egyháztársadalmi és mozgalmi munka jellemzik az egyházkör gyülekezeti életét. A budapesti egyházközség diákokthona helyett az *Unitárius Misszió Ház* állít fel diákinternátust, mely a szükségnek megfelelően hol kisebb, hol nagyobb lélekszámban várja az egyetemi és főiskolai ifjúságot. Az egyházkörnél egy esztendővel idősebb *Dávid Ferenc Egyesület* — elnöke: *dr. báró Daniel Gábor*, — ma is tovább folytatja értékes tevékenységét, s előadásai komoly eseményt jelentenek. Az utóbbi években egyre szélesebb mederben rendez vidéki vándorgyűléseket is. Az *Unitárius Nőszövetség* a karitás szolgálatában fejti ki áldozatos tevékenységét — elnöke: *Józán Miklósné*, főtítkárs: *dr. vitéz Nyiredy Gézané*, pénztáros: *Barabás Istvánné* — a különféle ifjúsági mozgalmak és egyesületek: *Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület* az egyetemek és főiskolák fiataljait — elnöke *ifj. Bartók Géza*, okl. közigazda, — a *Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegylet* — elnöke *Varga Istvánné* — a *345. János Sigmond cserkészcsapat* — parancsnoka *ótordai Weress Ákos* mérnök — a *Konferenciás Tábor* — elnökei *dr. Szabó István* és *Szent-Iványi Sándor* — mind hasznos és eredményes munkát vé-

geznek abban a körben, melynek foglalkoztatására alakultak. A *Heltai Gáspár Bibliakör* — elnöke *Dimény Mózes* — a *Bölöni Farkas Sándor Iparosok és Kereskedők Köre* — elnöke *Birtalan Lajos* — az *Unitárius Iratmisszió* — elnöke *dr. Tóth György* olyan mozgalmak, melyeknek értéke megmutatkozik.

Nagyjelentőségű a budapesti egyházközség 1936-ban vásárolt *magyarkuti nyaralótelepe*, a Szentábrahámi Pihenő, mely évről évre fejlődve és gyarapodva, valóban szociális hivatást tölt be, amikor szegény gyermekeket juttat jó nyaraláshoz és az unitárius öntudatot ápolja, amikor a vidéki szórványok unitárius fiataljait egybegyűjti, s otthont ad a különféle konferenciáknak.

Az *Unitárius Értesítő*t is az egyházkör lapjának tekinthetjük, hiszen annak esperese alapította 1922-ben, s célkitűzéseivel annak előbbhaladását szolgálja.

A krónikás feljegyzi, mert az egyházkör életét is érinti, hogy a magyar rádió elsősorban 1929. február hó 17-én közvetített unitárius istentiszteletet Koháry-utcai templomunkból, mikor is a szolgálatot Józán Miklós püspöki vikárius és Péterfy Gyula énekvezér végezték.

A Duna—Tiszamenti egyházkör élete mellett az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács életében is történnek változások. dr. Hajós Béla lemond tisztéről s helyébe az 1928. évi szeptember hó 28-án tartott ülés dr. Mikó Ferenc igazságügy-miniszteri államtitkárt egyhangúan főgondnok-helyettessé választja meg. Az alakuláskor felállított három állandó bizottság is átalakuláson megy át, s ma egy állandó vegyes bizottság működik, mely havonta tartja üléseit s készíti elő az évnegyedenként egybeülő Igazgató Tanács tárgysorozatát. E bizottság tagjai ma a következők: elnökök: Józán Miklós és dr. Mikó Ferenc, előadó: Ferencz József, tagok: Bartók Géza, dr. Csiki Gábor, Szent-Iványi Sándor, lelkészek: dr. Gál Jenő, Kelemen Béla, vitéz Kozma Ferenc, dr. Mikó Lajos, dr. Veress Pál egyházi tanácsosok.

A csonkaszabasi unitáriusoknak ez a két szerve, a multban értékes munkát végzett, s ha a reményünk szerint változó idő követelményei szerint az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács munkája és feladata majd beleolvad a nagyobb közösség munkájába, a Duna—Tiszamenti unitárius egyházkör régi nemes hagyományaihoz híven tovább folytatja azt a munkát, mely az itteni egyházközségek között az együttműködést és összetartást erősíti. Az öszön tartandó ülésen olyan tisztikart kell adjunk az egyházkörnek, hogy a választottak a hivatástudat magaslátán állva, egyházköri és főhatósági vonatkozásban egyaránt a legalkalmasabb képviselői legyenek a Duna—Tiszamenti unitá-

rius törekvéseknek. Tekintettel arra, hogy az összes egyházköri tisztviselők mandátuma lejárt a dr. vitéz Kozma György egyházköri felügyelő gondnokunk megbízatásának a kivételével, nem lesz érdektelen felsorolni azokat a tisztségeket, melyeket az egyházköri közgyűlésen kell majd betöltenünk: esperes, egyházköri jegyző, egyházköri közügyigazgató, egyházköri pénztáros, választandók a lelkészek soraiból; egyházköri felügyelő gondnok, egyházköri jogtanácsos, továbbá választandók az alábbi bizottságok és bíróságok: nevelésügyi bizottság és elnöke, (3—7 taggal) egyházköri fegyelmi bíróság, és egyházköri közigazgatási bíróság, mindegyikébe két rendes és két póttagot kell választani, felerészben az egyháziak, felerészben a világiak sorából.

Engedje meg az örökkévaló egy igaz Isten, hogy reményeink valóra válván, a kilencedik egyházkör testvértelen, magányos élete megszűnjék és soha el nem feledett nyolc egyházkör testvére mellett élhesse tovább életét a magyarországi unitárius anyaszentegyház nagy családjában.

Ferencz József.

ERDÉLY

Izsák Domokos bencédi unitárius székely gazda, saját költeményét szavalja az erdélyi magyarság fehéregyházi Petőfi-émlékünnepélyén 1938-ban.

János Zsigmond cserkészei nyári táborozáson.

A cserkésztáboroknak egyik irányító gondolata: *a magyar fiú ismerje meg hazáját.*

Ezt az elvet tartottuk szemünk előtt, amikor csapatunk 10. nagytáborát a Felvidék egyik hazatért kis faluja mellett vertük fel. Beretke a Sajó és a Murány összefolyásánál fekszik, Gömör vármegyében. Táborhelyünk a Murány mentén terül el, a községtől 5 pernyi járásra. Velünk szemben festői, meredek sziklafal, alattunk erős zúgással bukik alá egy vízesés.

Józsa Gyula felvétele

Erre a szép, romantikus helyre érkezett meg július 1-én huszonnégy cserkészfiú, lelkében a tábori élet szépsége után való vágyakozással. Hogy ilyen kis létszámmal tudunk csak táborba szállni, annak okát a mai körülmények között nem kell bővebben ismertetnünk. Akiknek a sors megengedte, hogy velünk jöjjenek, azok mindenesetre felejthetetlen élményekkel gazdagodtak.

Felemelő volt maga az a tudat, hogy olyan helyen táborozhatunk, amelyet őseink vére öntözött évszázadokon keresztül — de amelyet ezelőtt két évvel még csak útlevéllal láthattunk volna. Sohasem tudjuk elfelejteni kirándulásainkat: Rozsnyót, Krasznahorkát, a fenyvesekkel borított Ökörhegyet (1286 m.) és a páratlan szépségű aggteleki (domicahegyi) barlangot. Portyázásaink során felkerestük Sajógömört is, ahol annakidején igazságos Mátyás királyunk megtanította az urakat a szegény jobbágy verejtékes munkájának megbecsülésére.

De táborunknak nemcsak környéke emlékeztetett a magyar multira, hanem időpontja is: Július 7-én ünnepeltük meg névadónk: János Zsigmond magyar király, Erdély első fejedelme születésének 400 éves évfordulóját. Zászlófelvonási ünnepségünkön az ő kedvelt egyházi énekével kértük a Min-

denhatót: „Jó Uristen, tekints hozzánk . . .”. Kegyelettel emlékeztünk meg az ő országlásáról: a hit és lelkiismeret szabadságának diadaláról és a magyar nemzeti létet védelmező erdélyi fejedelemség megalapításáról. Esti tábortüzünk utolsó perceit is az ő emlékének szenteltük, vikárius urunk gyönyörű alkalmi ódájának magasztos hangjai mellett.

Tábortüzeinket mindig nagyszámú vendégserreg látogatta, akik velünk együtt derültek cserkésztérfaikon, de velünk együtt mélyen átéreztek ezokat a komoly perceket is, amelyekben az erdélyi székely testvér lelke szólt a felvidéki magyar testvérhez.

Valóban megható volt az a szeretet, mellyel minket Beretke apraja-nagyja körülvelt. Erről a helyről is köszönetet kell mondanunk jótevőinknek: *Tornallyay Margit* önnagyságának és *Gérecz Lajos* tanító úrnak, akik a táborhely szíves átengetésével és munkánk állandó lelkes támogatásával járultak hozzá táborozásunk sikeréhez.

Ha idei nagytáborunk mérlegét akarjuk felállítani, röviden ennyit mondhatunk: Sok szép helyen jártunk, sok értékes tapasztalatot gyűjtöttünk össze — minden vonatkozásban — *többet tudunk adni cserkészeinknek, mint gondoltuk.*

Mindezekért azonban a jó Isten után az *unitárius társadalomnak* kell hálás szívvel köszönetet mondanunk, amiért lehetővé tette erkölesi és anyagi támogatásával ezt a felejthetetlenül szép táborozást.

vitéz Nyiredy Szabolcs.

SZERETETMUNKA

Magyarkuti nyaraltatásra adakoztak:

Lekvárt: özv. Bárdyné, Barabás Istvánné, Buzogány Anna, özv. Ráduly Jánosné, özv. Nyíró Gézánné, Józán Miklósné, özv. Költő Andrásné, Hegedüs Szilárdné, Polgár Lipótné, Kolb Antalné (1 bődöny), Belovary Istvánné, Schey Enróné, Szöke Dániel, Barabás Irma, Varga Istvánné.

Cukrot: Lawner Károlyné, Vidor Ruppert Miksáné, Fazekas Zsigmondné.

Főzelékfelét: Häutler Ferencné, Nagy Istvánné.

Lisztet: Fazekas Zsigmondné.

Pénzt: Lawner Károly és neje 120.—, vitéz Vadady Albertné 10.—, Barabás Istvánné 10.—, özv. Ráduly Jánosné 5.— pengőt.

Barabás Istvánné.

A gyermeknyaraltatás javára az egyházközségi pénztár útján adakoztak 1940. évi jan. 1. és május 31. közötti időben az alábbiak: Varga József Dunapataj 1 P, ifj. Czidmadia Ferenc 10 P, vitéz Szinte Gábor 2 P, Kádár Ferenc 1 P, Pap Jenő 5 P, Kuti Károly 2 P, Lux Ernő 3 P, Budafoki szórvány 3 P, dr. Sükösd Sándor 1 P, vitéz Szinte Gábor 2 P, vitéz Kozma Ferenc 10 P, Engel Györgyné 20 P, Kalik István 5.50 P, Barabás Irma 4 P. Összesen 76.50 P. Köszönjük a szíves adományokat.

Az 1940—41 iskolai esztendő vallásitanítási beosztása.

Kedves Atyámfia!

Szeretettel értesítem 1940—41. évi vallásitanítási beosztásunkról az alábbiakban. Egyben közlöm, hogy iskolai évnyitó Istentiszteletünket szeptember 8-án reggel 9 órakor tartjuk Koháry utcai templomunkban.

Az unitárius vallásitanítás a rendes tanítással egyidőben veszi kezdetét. Kérjük sziveskedjék gyermekét már a legelső vallásórára elküldeni. Bármilyen vallásitanítással kapcsolatban felmerülő kérdésben szívesen szolgálunk felvilágosítással a lelkészi hivatalban személyesen vagy telefonon: 117-529.

Budapesten:

- I., Attila-utca 1. állami gimn. kedd d. u. 2—5-ig.
II., Medve-utca 5. polg. isk. szerda d. u. 2—5-ig.
II., Lórántffy Zsuzsánna-utca 3. ref. leánygimn. csak az intézet növendékei részére, csütörtök d. u. 1—2-ig.
III., Lajos-utca 1. polg. isk. csütörtök d. u. 4—6-ig.
IV., Cukor-utca elemi leányisk. kedd d. u. 4—6-ig.
V., Koháry-utca egyházi tanásterem, kedd d. u. 4—7-ig, csak a középfokú iskolák felső osztályos növendékei számára.
V., Koháry-utca egyházi iroda, vasárnap d. e. 10—11-ig elemi iskolások, 12—1-ig csak iparostanonc és vidéken lakó bejárók részére.
V., Szemere-utca 3. elemi isk. csütörtök d. u. 2—4-ig.
VII., Barcsay-utca 7. állami gimn. péntek d. u. 3—5-ig.
VIII., Dugonics-utca 17. elemi isk. szerda d. u. 2—5-ig.
IX., Bakáts-tér 12. elemi isk. szerda d. u. 2—5-ig.
X., Százados-utca 6. polg. iskola kedd d. u. 4—5-ig.
X., Szent László-tér 1. polg. iskola hétfő d. u. 2—5-ig.
X., Üllői-út 118. elemi isk. szerda d. u. 5—6-ig.
XI., Fehérvári-út 10. polg. iskola kedd d. u. 2—4-ig.
XIII., Gömb-utca 53. elemi fiúiskola, péntek d. u. 2—6-ig.
XIV., Ajtósi Dürer-sor 37. Erzsébet nőiskola, csak az intézet növendékei számára, péntek d. u. 5—6-ig.
XIV., Aréna-út 25. polg. leányiskola, szombat d. u. 2—5-ig.
XIV., Egressy-u. 69. elemi isk. hétfő d. u. 3—5-ig.

Pestvidéki városokban:

- Budafok, később megállapított helyen, növendékek a Koháry-u. lelkészi hivatalban jelentendők be, Barabás István lelkésznél.
Budapestkörnyéki növendékek tanítása vidéki lakóhelyükön kedden, felváltva az egyes helyeken. A növendékek Budapesten a Koháry-utcai lelkészi hivatalban jelentendők be, Barabás István lelkésznél.
Csepel, Templom-téri polg. isk. szombat d. u. 1—4-ig.
Dunapataj, unitárius tanásterem, szombat d. u. 3—5-ig.
Kecskemét, ref. főgimnázium, csütörtökön d. u. 2—4-ig.
Kispest, Hungária-u. II. sz. elemi isk. péntek d. u. 2—5-ig.
Pestszenterzsébet, Erzsébet-úti elemi isk. csütörtök d. u. 2—5-ig.
Pestszentlőrinc, állami lakótelep, unitárius tanásterem, hétfőn d. u. 2—6-ig.
Pestszentlőrinc-környéki növendékek tanítása lakóhelyükön szerdán, felváltva az egyes helyeken. A növendékek Pestszentlőrinc-re jelentendők be Pethő István lelkésznél, Állami lakótelep 125/2.
Rákospalotán, Máv. telepi iskola, péntek d. u. 4—5-ig.
Ujpest, II. sz. polg. iskola, péntek d. u. 2—3-ig.

Szíves tudomásul közlöm, hogy a tanulók nem tartoznak feltétlenül abban a kerületben vallásitanításra jelentkezni, amelyben iskolájuk van, hanem járhatnak olyan vallásitanítási csoportba is, mely lakásukhoz legközelebb működik.

Budapest, 1940. augusztus havában.

Atyafiságos üdvözlettel:

Barabás István s. k.
unitárius lelkész,
a vallásitanítási bizottság elnöke.

HIREK

Kedves Előfizetőnk! Arra kérjük, szíveskedjék az 1940. évi előfizetési díjat és esetleges hátralékát, melyről levélben is értesítjük, lapunk címére, az egyházközség 30.400. sz. csekkszámájára mielőbb befizetni. Kötelezettségünknek csak úgy tudunk eleget tenni, ha olvasóink is megértéssel támogatnak.

— **Kebli Tanácsunk** szokásos őszi ülését szept. 23-án d. u. 6 órakor tartja. A nevelésügyi bizottság szept. 17-én, a gazdasági bizottság szept. 23-án tart ülést. Kérések, indítványok, jelentések idejében beadandók.

— **Rádió** közvetítette istentiszteletünket augusztus hó 4-én, amikor Ferencz József központi missziói lelkész végezte a szolgálatot és közvetíteni fogja legközelebb szeptember hó 8-án reggel 9 órakor, amikor évmegnyitó istentiszteletünk alkalmával **Pethő István** lelkész hirdeti az ígét.

— **István király** napján, augusztus 20-án minden unitárius templomban ünnepi istentiszteletet tartunk a szokott időpontokban.

— **Iskolai évnyitó Istentisztelet**ünket szept. 8-án d. e. 9 órakor tartjuk a Koháry-u. templomban. Prédikál rádió közvetítéssel **Pethő István** vallástanító lelkész.

— **Esküvő.** **Hollósi Filep Klára** tanárnő és **dr. Nanovszky Károly** orvos, mindketten konferenciás ifjúsági táborunk agilis tagjai, aug. 11-én, d. u. 6 órakor esküdtek egymásnak örök hűséget a Koháry-utcai templomban. A szépszámú gyülekezet előtt **Józan Miklós** püspöki vikárius eskette meg a fiatal párt, s boldogságukra mi is Isten áldását kérjük.

— **Féja Géza** neves író cikkét örömmel vettük át a Magyarország c. napilap július 5-iki számából. Féja Géza mindig szeretettel foglalkozik **Dávid Ferenc** személyével, s egyike azoknak a magyar íróknak, aki elfogultság nélkül ítéli meg unitárius és magyar szerepét. Mi unitáriusok külön is köszönjük „Az erdélyi ballada” című szép cikkét.

— **Cserkészcsapatunk** parancsnokságában változás történt. **Pethő István** lelkész másirányú egyházi elfoglaltsága miatt lemondott parancsnoki tisztéről és a csapat

intéző bizottsága az eddigi helyettest, **ótordai Weress Ákos** mérnököt bízta meg a parancsnoki teendők ellátásával. A végzett munkára és az eljövendőre egyaránt Isten áldását kérjük.

SZEMLE

Dr. Gergely Pál: Székely világhírók c. könyvére olvasóink szíves figyelmét felhívjuk. A munka írója kolozsvári kollégiumunk egykori jeles diákja, s tanulmánya sok unitárius vonatkozást is felölel. Ismertetésére alkalmaslag visszatérünk.

— **Ehrenström svéd** lelkész, az ökuménikus mozgalom egyik titkára, néhány napos látogatást tett Budapesten és egyházi vezetőségünkönél is tisztelgő látogatást tett. A protestáns együttműködés nemzetközi szervei a háború dacára is szorgalmasan dolgoznak, s minden törekvésük egyelőre az, hogy a Vöröskereszt munkájában segítsenek. A háború közvetlen befejezése utáni időre nagyarányú gyűjtés folyik Amerikában, melynek összegét arra kívánják felhasználni, hogy az európai lakosságcsereikkel kapcsolatos egyházközségi és egyházi problémák megoldását segítsék elő. Tekintetünket most is, mint mindig, nyitva kell tartanunk mindenfelé.

— **A Magyar Protestánsok Lapjában** **dr. Szabó István** cikket írt: Az új világrendezés és az európai protestánsizmus címen. Értékes fejtegetéseivel egyetértünk, s várjuk azt a megváltozott arcú protestánsizmust, mely valóban minden politikai kapcsolattól függetlenül, csak a lélek és az igazság beszédére hallgatva keresi majd a kapcsolatot az eddig mostoha gyermeki sorsban részesült magyar protestánsizmussal.

— **Az Országos Protestáns Napok** rendező bizottsága az idei Protestáns Napok tájékoztató programját már kibocsájtotta. Ismertetésére majd visszatérünk.

MAGYARKUT

— **Magyarkuton** az épületeket az egyházközség gondos vezetősége a presbitérium határozata alapján palatetővel fedette meg. A tartós palafedél nemcsak a szükséges követelményeknek felel meg, hanem szép rozsdavörös színével táborunk képét is szépíti. Az anyagigénylési nehézségek miatt a

zuhanyfürdő csak most készül, de legalább a jövő esztendőben készen fogja várni azokat, akik ismét felkeresik a magyarkuti táborot, hinni akarjuk, hogy erdélyi kis unitárius testvéreinkkel együttesen. Isten adja, hogy úgy legyen.

— **Gyermeknyaraltatásunk** aug. 10-én véget ért. Három táborban összesen 69 gyermek nyaralt, és Istennek hála, baj nélkül, szép, eredményes táborozásunk volt, annak dacára, hogy a beszerzési nehézségek leküzdése a vezetőkre nehéz feladatokat rótt.

— **Perczelné Kozma Flóra** leányegyletünk aug. 12—20. között keresi fel a magyarkuti nyaralót **Varga Istvánné** vezetésével. 15—20 leány talál majd csendes pihenést egy esztendei fáradságos munka után.

— **Egyéni nyaralókat** szívesen látunk Magyarkuton aug. 21-től, s napi háromszori tápláló, egyszerű étkezést adunk hárompengős napi áron. Jelentkezni a lelkészi irodán kell.

VIDÉK

— **Pethő István** lelkész, a nyári időt a pestszentlőrinci egyházközség megszervezésére fordította. A híveket felkeresi, az egyházi törzskönyvbe bevezeti, felfektette az egyházközség anyakönyveit, s készül arra, hogy a pestszentlőrinci gyülekezetet elindítsa önállósága útján. Munkájában, a hívek felkeresésében presbiterei közül többen eredményesen támogatják.

— **Bartók Géza** dunántúli körlelkészünk írja, — aki különben a nyár folyamán több alkalommal volt szíves budapesti szószékeinken is szolgálatot teljesíteni, — **Kaposvárott** eltemette **kálnoki Bedő Béla** dr. ügyvéd, unitárius testvérünket, a gyászoló család fájdalmában mi is osztozunk. — **A polgárdii lelkészi lakás** tatarozási költségei fedezéséhez **dr. Májay Dezső** kaposvári és **dr. Jakab Zoltán** balassagyarmati kir. közjegyző, egyházi tanácsos atyánkfiai 50—50 pengős adománnyal járultak hozzá. Az Úr szereti azokat, akik az ő útjain munkálkodnak.

— **Dunapatajon** az idei évben először tart Istentiszteletet minden vasárnap s a nyári vasárnapokon is, **Kereki Gábor** lelkész. A hívek örömmel fogadják ezeket a lelki alkalmakat s a nyári dologidő da-

cára 40—50 lélek vesz részt minden vasárnap az Istentiszteleten.

— A 345. sz. János Zsigmond eserkészcsapat nyári nagytáborára befolyt adományokat a parancsnokság szeptemberi számunkban fogja köszönettel nyugtázni. Már most felhívjuk olvasóink figyelmét a csapat táborbeszámoló ünnepejére, melyet valószínűleg október első napjaiban tartanak meg.

ERDÉLY

— Presbiteri Kiskátét szerkesztett a teológiai tanárok közreműködésével dr. Fikker János dékán. A gyakorlati célt szolgáló kis kiadvány alapját a székelykereszturi presbiteri konferencia előadásai adták. Érdekes, hogy magyarkuti presbiteri konferenciánk kapcsán dr. Gál Jenő egyházi tanácsos indítványára mi is foglalkoztunk egy hasonló célú kiadvány szerkesztésével.

— Lőrinczy László, kadácsi lelkész, középiskolai vallás tanári vizsgát tett. Bíráói különösen írásbeli dolgozatának kiválóságát emelték ki, s örvidenénk, ha tanulmánya nyomtatásban is napvilágot látna. Általában az volna a kívánságunk, hogy teol. tanári és vallás tanári dolgozatokat nyomtatásban is köteles legyen a vizsgázó megjelentetni, ami egyébként a tudományos munka egyik követelménye. Szorgalmas és gyakorlati munkában is szép eredményeket elért lelkésztársunkat szeretettel üdvözöljük.

— Unitárius történelem c. füzet-sorozatban — szerkeszti dr. Fikker János — most jelent meg Szentmártoni Kálmán: János Zsigmond, az unitárius fejedelem c. rövid összefoglalása, mely az évforduló alkalmával hasznos tájékoztatást ad az érdeklődő olvasónak.

KÜLFÖLD

— Rade Márton a marburgi egyetem egykori dogmatikusa elhunyt. Nagy tudású teológus, akinek baráti köre alakítja ki az első lépést a német protestantizmus megújodása felé. Folyóirata a Christliche Welt — most H. Mülert professzor szerkesztésében — éveken keresztül irányjelző volt. Az unitáriusok 1928. évi világkon-

ferenciáján értékes megnyitó beszédet tartott. A Marburgban tanuló magyar unitárius fiatalokat igazi szeretettel fogadta házában s egyházunk iránt őszinte érdeklődést tanúsított mindig. Tanítványai és tisztelői szeretettel áldják emlékezetét.

— Loisy Alfréd a katolikus modernizmus szellemi vezére, a párizsi College de France nagytudományú vallástörténésze elhunyt. Irodalmi munkásságával leginkább Gálfi Lőrinc teológiai tanárunk foglalkozott akadémiai előadásai során. Renan tanítványa és Loyson kortársa volt, aki szembeszállt egyháza szigorú előítéleteivel, s minden munkájában az igazság igazi harcosa volt. A Magyar Kultúra egyik legutolsó számában dr. Borbély István jezsuita páter ismertette munkásságát, de nem tartotta szem előtt azt, hogy a nemes ellenfelet becsülni is szabad. Nem lehetett „mérhetetlenül hiú” az az ember, akinek tudományos és irodalmi munkássága a huszadik század elején irányjelző volt a protestáns, s bizony a katolikus teológiai irodalom jórészében is. Emlékezetét kegyelettel őrizzük meg.

— Az amerikai unitáriusok hetilapja, a Christian Register, most úgy látszik újra megindult Európa felé. A július 25-iki számban azt olvassuk, hogy az unitárius segítő bizottság dr. Dexter vezetése alatt, bekapcsolódott a nemzeti segítő bizottságba, melynek célja az, hogy a háborúsújtotta vidékek gyermekeit Európából áthajozza Amerikába és ott biztonságba helyezze őket. A felhívás az amerikai unitárius családokat arra kéri, hogy fogadjanak hajlékukba angliai unitárius gyermekeket, akiknek nagy része az ipari vidékeken élve, valóban a legveszélyesebb zónából volna átmentendő. A testvéri megnyilatkozásnak ezt a szép példáját örömmel jegyezzük fel.

— Faber holland lelkész, a világszövetség egykori titkára, levélben felkeresett és örömmel értesített, hogy minden holland barátunk baj nélkül vészelt át a nehezebb időket, s szeretettel küldik üdvözlőiket magyar ismerőseiknek.

— Az orosz uralom alá került Esztország dorperti egyetemének protestáns teológiai fakultását bezárták, amint az indokolás mond-

ja, mert célkitűzései nem egyeztethetők össze a nép érdekeivel. Nem tudjuk, hogy Thalmeister és Pronkus litván lelkészeknek mi a sorsa, akik hazájukban a pozitív kereszténység harcosai-ként az unitárius világszövetség munkájában is részt vettek.

Az Amerikai Unitárius Nőszövetség külügyi osztályának Fitzgerald Susan szerkesztésében megjelenő évnegyedi szemléjének áprilisi száma megemlékezik a budapesti Unitárius Misszió Ház sokoldalú tevékenységéről, s ismerteti dr. Csiki Gábor missziói lelkész: Gondolatok a hit világából c. könyvét. A Nőszövetség „The Axis” c. lapja (A tengely) májusi számában hasonló beszámolót olvashatunk.

— A román kultuszminiszter rendeletben hívta fel a lelkészeket arra, hogy a zsidók felvételét a keresztény egyházakba ne eszközöljék. A szövegezésből nem világos, hogy a tilalom, mely a görög-keleti lelkészi karhoz volt intézve, a többi keresztény felekezet lelkészeihez is szól.

— Fitz Gerold Susan, az amerikai unitárius nőszövetség külügyi osztályának elnöke, július 1-én írt levelében a következőket írja Ferencz Józsefnének: „Évi közgyűlésünkről írom e sorokat, ahol örömmel vettük kedves levelét, mely a magyarországi unitárius nőszövetség üdvözlését hozta. Kérem fogadják mindnyájan testvéri köszöntésünket. Ebben a szomorú és válságos világban, gondolataink és imádságunk ott van mindnyájunknál, s az egek Urához a békeség mielőbbi eljöveteleért fohászunk.”

— A lengyelországi német gyülekezetekben a szegénység és lelkészhiány miatt sok gyülekezet lelkipásztor nélkül volt. Az énekező a legtöbb helyen — maga is csak egyszerű gyülekezeti tag — istentiszteletet tartott, s régi prédikációs könyvekből olvasott fel szentbeszédet. A világi papi szolgálat apostoli munkáját a német bevonuló hadsereg tábori lelkészei jegyezték fel, s hadbavonult lelkipásztorok helyettesítésére a maguk otthoni gyülekezeteiben is ajánlják ezt a módszert.

— Ferencz József: A német protestantizmus megújodása c. cikksorozatát lapunk szeptemberi számában folytatjuk.

Istentiszteleti sorrend 1940. szept. hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	1	d.e. 9.	Szent-Iványi S.
" "	R 8	" "	Pethő István
" "	15, 22	" "	Szent-Iványi S.
" "	29	" "	Józan Miklós
" "	15, 29	d.e. 11	Barabás István
" "	22	" "	Józan Miklós
IX, Hőgyes Endre-u. 3. (Miszalóház)	1	d.e. 10	Bartók Géza
(Rákos-utca)	8, 15, 29	" "	dr. Csiki Gábor
" "	22	" "	Ferencz József
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. Imaház	1	d.u. 4.	Barabás István
" " "	15	" "	dr. Csiki Gábor
C) Pestkörnyéken:			
Pestszentlőrinc	1, 15	d.e. 11	Pethő István
Unitárius templom . .	22, 29	" "	Pethő István
" "	8	" "	Szent-Iványi S.
D) Vidéken:			
Debrecen,	1	de. 10	dr. Csiki Gábor
Unitárius templom . .	1, 8	de. 10. 11.	Kereki Gábor
Dunapataj	15, 22	" "	Kereki Gábor
Unitárius templom . .	29	" "	Kereki Gábor
" "			

Koháry-utcai templomunkban szept. hó 15-ig csak délelőtt 9 órakor tartunk istentiszteletet.

UNITÁRIUS KÖNYVTÁR ÉS IRATMISSZIÓ

V., KOHÁRY-U. 4. I. E. S.

nyitva kedden d. e. 10-1, esztörtökön délután 4-6 és vasárnap délelőtt 10-1/2 órák között.

Ima és énekeskönyvek, tankönyvek.

Póké János

szobafestő és mázolómester munkát vállal

V., Koháry-u. 4. — T.: 110-671

ÜVEG és porcellán szaküzlet

Bp. IV., Párisi-u. 2. (Váci-u. sarok)

T.: 384-289. MÁTÉ ZOLTÁN

ÜRMÖSSY ÉS EÖRDÖGH

Férfi és női szövetek, selymek, siffon és vászonárúk. Esőkabátok. Szőnyegárúk.

IV., Petőfi Sándor-u. 3. az udvarban

A unitárius közösségi gondolat hordozója

az „UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ”

1940 évi előfizetési díját szíveskedjék mielőbb befizetni.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: Ferencz József
Társszerkesztő: Szent-Iványi Sándor

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egy évre 4—P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím: